

100 «Алтайдын Чолмонына» – 100 жыл

Жерлештерис — Эне Короты

«Алтайдын Чолмоны» эл газеттин 100 жылдыгыла колбой, башка-башка жылдарда Алтыгы Талду (Ленин Жол) журттан газедиле жуук колбуда иштеген, је бүгүңги күнде амырап калган журткорларыстың ады-жолдорын эзедип ийели.

Жүрүмнің телкем жалаңында ундылбас

Василий (Келемчи) Шурович Көзөрөков Алтыгы Талду журтта 1932 жылда төөлөс сөөктү Шуур ла иркит сөөктү Бычаш Көзөрөковтордың билезинде чыккан. Кичү карындажы – Николай (Күчүк). Агалуииндү уулар эрте өскүс артып, улустың айлында өскөн.

Василий 1947 жылда 7 класстың кийнинен Улалу жаар үредүчиге үренер амадула атанган. Ол бойының нөкөрлөри Лоргой Кыдыевле, Шонкор Ойноктиновло кожо үренген. 1951 жылда үредүзүн једимдү түгезип, ыраак Улаган аймак жаар иштеп барган. Бир жылдан коболы сөөктү Мария (Кичинек) Матыкина деген кысла биле төзбп, алты бала азыраган.

1956-1957 жылдарда Кайырлык, Јоло журттарда иштеген. 1958 жылда төрөл Алтыгы Талду журтына јанып келеле, школдың директоры болуп иштеген. Ол кыска, је жаркыңду жүрүминде үредүчи де болуп, культурада, партийный да иште иштеген, јалакай кылык-јангыла кажы ла кижиге удур ба-зып, бары-јогын угужатан.

Яков Петрович Клешев 1940 жылдың күүк айының 1-кы күнінде Алтыгы Талду журтта чыккан. Јети класс үредү алып, ол эрте иштеп баштаган. Үредүчи де, учетчик те, јондык иште де иштеген. 1960 жылда Ийиндеги училищеде үренип, колхозто тракторист, моторист, складтын јааны да болуп иштеген.

1970 жылда парткомның сурагы аайынча турлуларла жүрүп, јартамалду иш өткүретен «Автоклуб» ижин баштаган. Кичү изү айда баштапкы агитбригада төзөлгөн лө башкараачызына Я. Клешев көстөлгөн. Бойында аңгылу үредү јок то болзо, је бүткен јайалтазыла бу ишти ол ак-чек ле эрчимдү, билгир бүдүргөн.

Онойып, «Чедирген» агитбригада 1990 жылдарга јетире иштеген. Бойының «Чедиргеннен от чыгар» деген бичимелинде Яков Петрович агитбригаданый ижин бастыра јанынан көргүскен. Ол «Алтайдын Чолмоны» газетке көп бичиген. Журттын, эл-јонның, ветерандардың курч сурактары, онойдо ок культураның, оның ишчилеринин једимдери керегинде бичимелдери төрөл газединде улай ла јаралатан.

Яков Петрович окулу да, јондык та ишти бастыра жүрүмине ак-чек бүдүргөн: комсомолдың качызы, партбюроның качызы, ветерандардың соведининг председатели, «Јууның балдары» деген јондык организацияның јааны болуп иштеп, ортозынан бичинген. Журтта, эл-јон ортодо јаан тоомыда жүрген. Байрам эмезе той-јыргал болзын, кижининг калганчы јолында эл-јонды башкарып, керектү эрмек-сөзин айдатан јерлејис болгон...

Куйус ла Алтыгы Талду – экүлезі кару

Данил Чекченович Меткечев 1928 жылдың үлүрген айының 10-чы күнінде Эликманар аймактын Куйус деп журтында жарык сөөктү Чокчоның билезинде чыккан. Ада-энези колхозто иштеген, үч уулы 7-чи класска јетире Куйустың школында үренген.

1937 жылда уулардың адазы «албатының өштүзи» деп јабарладып, ай-дуга барган ла оноң бери суру јок болуп јылыгган. Кырчын деп аказы Ада-Төрөл учун Улу јууда база сурузы јок јылыгган.

Данил Чекченович јети классты божодып, 13 ле јаштуда колхозто иштеп баштаган. 1949 жылда јиит черүге атанып, черүчил молјузын озо Чита областта, оноң Карелияда, кийнинде Мурманск областтын Кемь калазында ак-чек бүдүргөн. 1952 жылда Алтайына јанып келген.

Келеле, Горно-Алтайскта садуның (кооперативный) училищезин үренип божоткон. Үредүнің кийнинде ол Ондойдың райпозында ревизор-инструктор, оноң

ристе јер өдүп, кыр ажып, Куйус (Күү) журтка көчүп келгенис. Бу журт адамның төрөл јери болгон.

Је бу да журтта амыр болбоды. Мындагы 14-15 кире эр кижини база ла айдагылай бердилер. Көп балдар адазы јок артып калгандар. Ол өйлөрдө бу журт бай колхозту, јангы туткан 12 кыпту јетијылдык јаан школду. Бу школго јуугындагы журттардан, Эјеганнан, Ороктойдон, Јыландунан, Кадын ичиндеги Өлөтүден балдар келип үренгилип туратандар.

1941 жылда бу журттагы «Кызыл Черү» деп колхозтын колхозчылары јаскы кыра ижин чыңдый ла түрген божотконы учун облисполкомның јөбиле ол өйлөрдөги бир

јакшы үренген балдарды апаратан. Балдар дезе сүреен јилбиркеп үренетендер, үредүчилерин де сүүп ле тооп жүретендер. Кожонның урокторын балдар сүрекеј сүүр болгон. Бис көп орус кожондор үренгенис. Балдардың эн сүүген үредүчизи школдың директоры Николай Федорович Тозыяков болгон. Оның куучындагы балдар сүрекеј јилбиркеп угатан эди. Ол балдарга бир де чуғулданбайтан, јаантайын ла күлүмзиренип, кокырап јүретен. Ол бу школдон јууга атанала, офицер званиелү, уур шыркалу јанган. Балдардың база бир сүүген үредүчизи – Любовь Степановна Табышкина. Ол јуудан озо бу школго иштеп келеле, јук јуу божоордо мынан барган. Эмди 80 јашту карганак Горно-Алтайскта журтайт.

Јуу өйинде школдың балдарында амыр јок. Кышкыда дворлордың өтөгин казар, јас келзе, койлорды төрөдөргө болужар, јайгыда өлөң ижинде, күскиде аш јуунадар иште, картошко казары кайда, анайда ок кышкыда үрен аш сортоор керек. Кийим-тудум ла курсак-тамак база коомой. Јуу башталган јыл улус курсактан ујадаган. Улус колоо деген өлөңниң үренин аш эдип јип аргаданган. Тараан ошкош, оогош јажылзымак өлөң. Улус оны теермендейле, калаш эдип туратандар. Је ондо аш та амтаны јок, сүре ле оодылып јадар. Јылды чыгып келгенине улус сүүнип, мангыр, саргај, кандык, көжнө јип тындангандар. Је аш-курсак јок болгонына үзеери, калан деген неме улусты тумалап турган. Журт ээлемиңг каланының үстине јууның каланы салылган. Уйлу болзон, бир үй учун тогус килограмм сарју, бозузын эттинг каланына, такаа јок то болзо, 70 кире јымыртка, бир центнер картошко табыштырар керек. Колхоз дезе, госуларствого деп, аш табыштырып турар. Анайда ок эт, сарју, тук, тере, мөт, јымыртка табыштырылаар. Туш улустан ашты јуугылайтан эди.

Репрессия тужында бу журттан көп эр улусты айдап апарган да болзо, је јашөскүрим чыдап, јүске јуугы Улу јууга атандылар. Олордың кезигин ундып салган учун, бу бичимелде олор керегинде толо бичиш арга јок, олордың кезиктерин ле адап ийейин. Тенгерекөвтөр: Укас, Леонтий, Санька, Петр, Илис, Байат, Анакуш. Ардиматовтор: Јорыкчы, Токна, Кутус, Јыманак. Коноевтер: Јорыкчы, Сапиеш, Улуй, Мыкаш. Бедеткиндер: Чодур, Боком, Тындачы. Каланаковтор: Андрей, Вениамин, Михаил, Николай, Василий. Сайтарөвтөр: Күндий ле Улаа. Суртаевтер: Иван ла Виталиј (адалу-уулду). Поповтор: Михаил ле Софрон (адалу-уулду). Меткечевтор: Кырчын, Аспан, Элес, Семен, Мадай. Манеевтер: Иван, Александр, Денис, Николай, Агафон. Слободчиковтор: Анисим, Андрей, Петр, Михаил. Содоновтор: Кулаш ла Каналтай. Дьячковтор: Александр ла Петр (адалу-уулду). Черновтор: Кузьма, Михаил, Николай. Шадриндер: Лев ле Николай. Тозыяковтор: Марык ла Андрей. Поповтер: Иван ла Борис. Чалдыковтор: Владимир ле Антон. Анайда ок Јанык Кызымаев, Јаймыш Созонок, Димитрий Кукарев, Элес Орускоев, Дмитрий Канев, Чумлак Чолтуков, Александр Тазылов, Михаил Сарбачаков, Адар Олонов, Василий Айманов, Борис Табышкин, Михаил Тадинов, Кандратий Канышев. Бу журттан јууга атанган үредүчилер: И. Д. Попов, Н. Ф. Тозыяков, М. Н. Кулачев, В. П. Сафронов, Г. П. Такачаков, К. С. Тюков,

В. Ш. Көзөрөков

Я. П. Клешев

1957 жылда Караколдың сельпозында баш бухгалтер болуп иштеген. Мында Д. Меткечев амыралтага јетире экономист, сельпоның јаанының ордынчызы болуп ак-чек ле једимдү иштеген.

1958 жылда Алтыгы Талду журттан Т. К. Бадыева деген кысла биле төзбп, бир уул чыдапкан. Жена уулының балдарын, Рустам ла Альмира, жүрүмнің јолына чыгарган. Данил Чекченович ле Татьяна Калбашевна 57 јыл журтагылап, айлу-күндү Алтайынан ээчий-деечий ыраап калдылар.

Данил Меткечев «Алтайдын Чолмоны» газеттин Улу Јенүнин 60 жылдыгына (2005 ј.) учурлап јарлаган конкурсына «Ол каркычалду жылдарда» деген эске алынып бичиген бичимелин ийген эди. Бичимелинде чыккан-өскөн Куйус алтайы, кожо өскөн, јууның-чактын јылдарында уур-күчтерди тен-тай өткөн јерлештери керегинде јылу сөстөрлө бичип салган.

«Мен, школдо 2-чи класста үренип турарымда, Эјеган журттан беш беристе ыраакта Кайыңсары деп кичинек журтта јатканыс. Ондо јук ле 20-22 өркө турган. Көп сабазы чадыр айылдар, артканы пол јок болчок туралар. 1937 жылда бу журттан он үч эр кижини албатының өштүлери деп айдай бергендер. Ол тоодо мениң адамды – Чокчо Меткечевоты. Энем ол тушта барлу, оогош төрт балазыла артып калган. Эң јаанына, Кырчын акама, јук ле он төрт јаш толгон. 1939 жылда энем бисти јойу ээчидип алала, бир уйыбысты јединип, 15 бе-

мун салковой акчала кайралдаткандар. Је ол акчаның ордына үндү (звуковой) киноаппарат берилген. Айла, ол өйлөрдө журт јерлерде ондой аппараттар јок то болгон ине. Мынайып, колхозтын улусы 1941 жылдың 1-кы Майының байрамын јангы туткан јаан алты кыпту клубта байрамдагандар. Майдың байрамдарында сүреен јылу, айас күндер турган. Је бу байрам амыр өйдөги калганчы байрам болды. 1941 жылдагы јуу башталганынан ла бери узак жылдарга кандый да байрам, ойын-јыргал болбоды.

Јуу башталар алдында Куйус журттын эл-јоны ортодо јаан түбек болгон эди: көр (корь) деген оору табарган. Журтта бу оорудан 37 кижі божоды. Көп сабазында балдар. Мынан улам журтта эмчилик ачылган. Журттын улусына бу баштапкы түбек. Бу жылда ок салган аш сүреен јакшы көрүнип келген. Је июнь айдың 20-чи күнінде сүреен тың јотконду јаан мөндүр бололо, ончо ашты алары јок эдип үрей созуп салган. Улуска бу айлага түбекке бодолду болгон. Июнь айдың 22-чи күнінде Германияның фашисттери бистинг ороонго табару эткен деген табыш угулып келди.

Июнь айдың 24-чи күнінде бисти, јакшы үренген балдарды, пионерский лагерге абралу апаргылаган. Олорын ортозында Люся Тозыякова, Владилең Табышкин, Миша Слободчиков, Сарапан Олонова, Мадай Меткечевок ло мен болгоныс. Айла, ол өйлөрдө пионерский лагерлерге јангыс ла

ЭЭЛҮ Алтайыстан

И. С. Груздев, Р. Г. Табышкин. *Лууга атанган жүске жуук улустанг ойто жүк ле 34 киж кайра бурылган. Мен бу улустын ады-жолдорун балдарына керее эс-санаа болуп артсын деп бичидим.*

Кезик билелер бу жаан жуудан чек жоголып та калгандар. Михаил Коноев деген кижинин үйи ле эки кызы 1941 жылда оорыйла божогон, бойы ол жуудан бурылбаган. Уй-ачы Сайтарованын кичү ийнизи, Улары, көр оорудан божогон, эки карындажы, Күндий ле Улаа, жуудан келбеген. Энези курсак жок, одырар одыны жок, соокко тонуп божогон. Сөөгин кайырак жок жууп салгандар. Анна карганактын жагыс уулы Леонтий Тенгеревков, жуу башталарда ла, узак болбогон, божогон деп похоронка келген. Энези онын учун жүк ле 40 салковой пособие алып турган. Ол акча десе бир жалбак чайдын баазына да турбас. Ле карганак узак жүрбей, божоп калды. Журттан ыраак кайда да жүрбеген жуит кыстар: Ольга Согонокова ла Клара Коноева Воронеж городко жетире аттар апарып жүргендер.

Луудан озо колхозты председател болуп, Улуй Коноев деп жуит уул башкарган. Онын кийинде Андрей Яковлевич Слободчиков деп сүреен килеңкей ле жалакай киж башкарды. Луудан жанган 34 кижиден эмди эзен артканы жүк ле Семен Меткечев. Ого эмди 74 жаш. Луу тужында соокты соок дебей, түни-түжи шыралай-боролой иштеп жүрген улустанг эмди тоолу ла карганактар артты: Торконг, Мөнгүнчи, Унутпас, Жакалай, Жакачы, Павел, Газет, Мадый Тенгеревковтор, Семен Меткечев, Инжибей Чадина, Чымчу ла Уренчи Ачимовтор, Мария Чалдыкова, Лайтан ла Гинька Согоноковтор. Эзен арткан карганактарга ол карыкчалду жылдарды, эки колдын күчиле бүдүргөн уур ишти эмди сананарга да күч.

Калганчыда бойым керегинде бир-эки сөс бичип ийейин: меге 72 жаш. Луунын өйлөрүндө ле онын кийинде жылдарда мал кабыргам, кыра сүргем, онын колхозто учетчик болгом. Черүнин кийинде садунын школында эки жыл үренип, онын кийинде жылдарда бухгалтер, экономист, ревизор ло товаровед болуп иштедим».

Угы-төзи –Тоотойдын кыпчактарынан

Бистин адабыс **Роман Кыпчакович Кахтунов** 1929 жылда чыккан, (бичикте – 1932 жыл). Адамнын куучындаганыла: адамнын угы-төзи Жоло–Кенгидеги Тоотойдын кыпчактарынан, адазы Кахту, онын адазы Санаа, Санаанын адазы Жакоп, онын адазы Кулурак. Кахтунын кожо чыккан карындаштары: Эмил (уулы Күнде), Лайканар (уулы Туйлаш, бай ады Папах), Тойынка (Талдуда жаткан Яковтор), сыйындары Биле (Кокулевтер) ле Аркычы (Саламовтор).

Энезинин адазы көгөл майман сөөктү Эменек деп киж. Ол төрт кышту болгон: Токур (адамнын энези), Чумраш-Тыйрык (Кыхылова Чүнкүрдин энези), Кару (уулы Темеев Эркемен), Мекелей. Эменектин бүткен-чыккан жери Кадын ичи. Онон айыду-журту болуп, Кенги ичине көчүп, Аргымайдын малынын айгырларын азырап, эмдиктерин үреткен.

Адам Кенгиде Буландык деп жерде чыккан. Онон 30 жылдардын бажында совхоз-колхозтор төзөлип турарда, ада-энези Кенгинин көп улузыла кожо Короты Оозына көчкөндөр. Боочы-Оозы деп жерге көчүп келген кийинде, «Кызыл Тан» деп колхоз төзөлгөн.

Кенги ичинде жакшы ла жадала, ненин учун Коротыга көчкөнөөр деп суракка адам мынды каруу берген: «Ол өйдө көчүп турарда, меге эки ле жаш кире болгон, онын учун ол көчүштин жартын билбесим. Ле эмди санансам, бу, байла, башкаруунун ижи болгон. Кенги ичинде орус совхоз төзөлөрдө, кобы-жиктерде жаткан алтайларды ол совхозко албанла кирзин деп некеерде, улус мойноп, орус совхозко кирбеске, Коротыга көчкөнү, байла, ол болор».

Адамнын куучындаганыла, адазы эки катап актуга айдуга айдаткан, баштапкызында 1933 жылда айдадала, удабай ойто жапып келген, экинчи катап 1937 жылда айдаткан: Северде «Беломор Канал» деп ссылка-айдунун жерине, онон кайра жанбаган.

Адазы база тилдү-оосту, төгүндү-чынды көстин-көскө айдар, жалтанарын, коркырын билбес кылык-жангу киж болгон. Онон да

де-марда түшсе, ойто атка минерге бийик төгөш бедиреер керек. Ле онон учында бу ишке үренишип, сыр кожонло ман бажынан кулаш агашты айландырып, жерди чүрче ле кемжип ийетем. Минип турган адым Тостой деп сүрекей жобаш, жакшы ат болгон.

Толгойоктын учыгын Толгой желген Тостойым. Тогус жашту бойымды Алып жүрген Тостойым. Кызыл Таннын кыйа жол Кыйа желген Тостойым. Кыпчак бүткен бойымды Алып жүрген Тостойым – деп, адам эске алынып куучындайтан.

Карабала акам жуунан кайра жанбаган, сурузы ылыйган деп бичик келген. Жерине кайра жапып келбесин, байла, ол сескен болор, ненин учун десе жууга атанарда, мынды кожон кожондогон:

Д. Ч. Меткечевов

Р. К. Кахтунов

учун кара, жаман санаалу улуска актуга кара ладып, канча катап айдатканы ол болор деп, адам эске алынатан. Адазын айдуга апарарда, артып калган билезине, балдарына коркушту уур-күч болгон, оморды жаман көрүп, жаантайын «контранын» балдары деп айдыжатар. Адамнын кожо чыккан карындаштары: Каска, Карабала, Чонгыш, Байрам.

Луунын-чактын өйинде адам учетчик (жер кемжип-чоттойтон киж) болуп иштеген. Бу ишти онон озо адамнын ортон аказы Карабала бүдүргөн. Аказы жууга атанар алдында адама мынайда жакып: «Бу күч өйдө сен, кичинек киж, өскө ишке чыдажып иштеп болбозын, онын учун менин ордима учетчик болуп иште» деп, жерди канай кемжириин, чоттоорун көргүзип жартаган эмтир.

Аказынын жакыганыла адам учетчик болуп иштеген, кулаш агашла (жер кемжитен агаш-эдим) ат үстинен кыралаган, аш үрендеген, өлгөн чапкан, колхозтын ончо жерлерин кемжип чоттогон.

«Баштапкы өйдө ат үстинен кулаш агашты айландырып чек болбойтом, онон улам ыйлап та туратам. Агашты айландырага кичинек кижинин колы канай чыдайтан; алаканым да ойылган, онон Мекелей эжем меге теренен меелей көктөп берерде, оны кийип, агашты айландыратам. Жаш тужымда тын оорыганымнан улам мен кичинек, каткак сынду болгом, онын учун атка бойым минип болбозым. Мекелей эжем эмесе энем атка отургызып миндиретен, онын учун кере ле түжине аттан түшпейтем, кер-

Ак калайлу чөйгөнм Ажыра кайнап туруп калт. Ак чечектү Алтайым Алыс жерде артып калт. Көк калайлу чөйгөнм Көбүре кайнап туруп калт. Көк чечектү Алтайым

Көрүңбес жерде артып калт. Мыны кожо жууга атанган Кадаев Иван деп киж куучындаган деп, адам эске алып айдатан.

Адамнын база эске алып куучындаганы: омордын айлында улус (жаан энези, энези ле эжелери) бойлорынын ортозында башка тилле куучындажар болгон. Өскө улус омордын куучынын угуп аайлабайтан, жаандарынын айтканыла, омор төрбөт тилле куучындажатар болгон. Жаан энези (энезинин энези, ады Очош, кыпчак сөөктү) сүрекей байчыл киж болгон. Ол киж кайындарын канча ук-үйеге кайындап, адын адабайтан, онон улам омордын ады-жолдорына аташ сөстөрди байлап, башка этирте айдатан, темдектезе: кулурды – чий талкан, абраны – тергиш, кураганды – сексерге, койды – толото, атты – ынаа ла онон до өскө сөстөрди. Онойдо ок жаан энези кожонды сүрекей жараш этире теленитеп кожондойтон болгон.

Адамнын база бир эске алынган куучыны. 30-чы жылдардын ичинде «Кызыл Тан» колхозто колхозтын малынан тын коромжы болгон, онон улам жаан улус жуулып, шүүжип, Алтайын алкап көдүрүп, мал ыйыктаар мүргүүл өткүргөн.

Ол мүргүүлди баштап өткүргөн киж неме билер, жарлыкчы киж, кыпчак сөөктү Бадыкин Лайан – Абаайым. Бу киж алкыштар айдып, Алтайды алкап, сабаала (беенин сүдинен ачыдып белетеген) малды үрүстеп ыйыктаган. Адам ондо база турушкан, шабычы болуп, Кару жеңемле (Яилгакова Кару) кожо алкыш-жангар кожондогондор. Мүргүүлди өткүргөн кийининен колхозтын малы сүрекей жакшы арбындап өскөн.

Лайан-Абаайым деп киж сүрекей алкышчы киж болгон деп, адам айдатан. Лайгыда тайгада малга барып жадырыста, ол киж Боочы-Оозынан ла ары жолын алкап, алкыштарын айдып барган. Алкыштарын айдарда, жаңылгазы бастыра айландыра курчаган агаш-ташка, арка-тууга торгыла жаңыланып туратан, айдып турган сөстөри ондой жараш, бастыра Алтайды алкап-мактап турган алкыш сөстөр. Айдылып жаткан алкыштарды угуп, кижинин жүреги көдүрилип, сүрекей өкпөбөр, бу алкыштарды жагыс ла үзүги жок угар күүнүн келер.

Бу кижиге жаантайын коркышту көп улус эмденип, көрүнип келеттен болгон, сынык-бычыкты тудар, баш-көсти сыймаар, кижинин колынан кан агып турза, канды токтодо тудуп ийер болгон деп, адам куучындайтан.

Мындык жайалтазы учун Лайан-Абаайымды база айдуга айдатан, 10 жылга, база ла Түндүкте айдуга жүрүп, карын, Алтайына-жерине эзен-амыр бурылып жанган. Ондо до жүрерде, бу кижинин эмчи-томчы жайалтазы көрүнип, фельдшер-эмчинин болушчызы болуп, оору улус эмдеген. Байла, онын да учун эмдеген-томдогон улустын алкыш-бийаны жедип, бу киж айдунан өйинен озо жайымдадып, жерине, бала-барказына эзен-амыр жапып келген. Айлы-журтына жапып келеле, бу өрөкөн база да көп улуска бийанын жетирген деп, адам эске алынатан.

60-чы жылдарда Куладынан ала Алтыгы Талдуга жетире оок колхозторды бириктирип, Карл Маркстын адыла адалган колхоз төзөп турган өйдөн лө бери адам Алтыгы Талдунын фермазында управляющий болуп, 20 жылдан ажыра иштеген. Иш жеңил болбогон, же адам, ондой ла ок ижине каруулу өскө колхозчы улус чылап, бу ишти чыңдый бүдүрерге, иштеерге албаданган.

Адамнын ижине каруулу болгонун мындык ла темдекле айдарга жараар. Эрте тура уйкунан ойгонып, адам энеме мынайда куучындап туратанын угуп жадамам: «Бүгүн түниле уйкутап болбодым, бу кижинин ордына (адын адап) уй саарга кемди ийер? Мындык стоянкага (жердин адын адап) чабан, пастух эдип кемди ийер?» ле онон до өскө.

Ферма жаантайын берилген план-жакылтаны (эт, сүт, түк государственного табыштырары, жайдын өйинде малдын азыралын белетеери) жедимдү бүдүретен. Мында адамнын да үлүзи, шылтузы база болгон.

Канча жылдардын туркунына амыры жогынан иштегени, уйку жок түндөр, санааркаш-сананыш адамнын су-кадыгына коомой салтарын жетирген. Ненин учун десе учында адам жүреги оорып, эмчилерге баштанарда, омор оны өскө токуналу ишке көчсин деп некегендер. Онойып адам малаштын ижине барып, Хабарка деп жерде подсосто Букачаков Василийле кожо амыралтага чыкканча иштеген... (Балдарынын бичигениле).

Кыскарта «Ыраак үйе, бисти ундыбагар» деп бичиктен Клара ПИАНТИНОВА белетеген